

ЫРААХ ӨЛӨӨНТӨН

Биир дойдулаахпыт, бөдөҥ государственнай уонна политической деятель И.Е. Винокуров ыраах хоту тайаан сытар Өлөөн улууһун төрүттээбит дьонтон биридэстэринэн буолар. Быйыл улууспутугар кини сылынан биллэриллибитэ. Ол чэрчитинэн Өлөөн улуунун Кирибэй эбэнки национальной нэһилиэгин Харыйалаах бөһүөлөгүтүн «Алакуо» этно-фольклорнай ансамблы Нам удуһугар кулун тутар 28 күнүгэр кэлэн ыалдьыттан барда.

Бу ансамблы олохтоох мелодистара, эбэнки бастакы композитора Н.П. Дакалова төрүттээбит. Эдэр сааһыгар суорума саадыланан, ансамблы Н.П. Колодезниково салайбыт. Оттон 2014 сылтан ансамблы Л.И. Лыскаева иилээн-сафалаан илдьэ сылдьар эбит.

Сарсыардаттан «Ленскэй нэһилиэк» МТ депутаттарынын сэбиэтин председателэ А.В. Кириллин, кылаабынай специалист М.М. Винокурова буолан Нам стелатыгар көрсүбүтүгэр уонна улуус дьаһалтатын дьэтиин актывай саалатыгар «Нам улууһа» МТ баһылыгын бастакы солбуйааччы И.И. Сивцеваны кытта көрсөн ирээ-хоро кэпсэпиттэр. Салгыы И.Е. Винокуров аатынан Намнааҕы педагогическай колледжка уонна П.П.

лэр, этэрдэс, киис, кырса бириистээх лотерея оонньоттулар. Ансаамбыллары чилиэннэрэ далбар хотуттар. Тагастара-саптара эриэккэһэ, ыллаан-туойан, чэпчэки туттан-хаптан үнүкүүлээн-битийэн бардахтарына, киһи эрэ истэ-көрө олоруох курдук. Кэнсиэр быһыгар «Ленскэй нэһилиэк» МТ баһылыгын солбуйааччы А.В. Бочкарев, Намнааҕы педколледжтан ыалдьыттарытыгар хардарыта өйдөбүннүк бэлэх туттарыстылар. Ону тэнгэ өлөөннөр Хатын Арыы нэһилиэгин баһылыгар уонна

Ядрихинской — Бэдьээлэ аатынан Олонхо дьэтигэр «Оһуохай» түмсүүтүн кытта көрүстүлэр. Манна сахалыы сиэринэн алаадылаах кымыһынан айах туттулар, алгыс сиэрин-туомун ыыттылар. Онтон үөрэ-көтө оһуохайдаатылар даҕаны, дьуохардаатылар даҕаны. Ол кэнниттэн Аппааныга баран, И.Е. Винокуров буюугар сибэкки дьөрбөтүн уурбуттар уонна кини аатынан

биир дойдулаахтарыгар, Аппааны музейин директоругар А.Х. Христофоровка бэлэх ууннулар. Кэнсиэр бүтүүтэ көрөөччүлэри сынаҕа ынҕыран бары бииргэ дьуохардаатылар, өйдүү-саньы сылдьалларын курдук гына хаартыскаҕа түстүлэр.

Хомойуох иһин, итиччэ ыраахтан (2000 км кэрингэ) массыынанан айаннаан кэлбит дьоммут кэнсиэригэр

историко-этнографическай музейыгар ыалдьыттабыттар. Ону таһынан бэйэлэрин улуустарыттан сылдьар биир дойдулаахтарынын кытары көрсүспүттэр.

Киһэ Намҕа кэлэн 7 чаастан А.Ф. Шестаков аатынан сыннаалан киингэ олус сэргэх кэнсиэр көрдөрдү-

көрөөччү олох аһыйах. Кинилэр И.Е. Винокуровы санаан, өйдөөн, ытыктаан бачча ыраахтан кэллэхтэрэ. Оттон биһиги кинилэргэ убаастабылгытын көрдөрбөтүбүт. Туох диэн санаалаах барыттарын бэйэлэрэ эрэ билэн эрдэхтэрэ...

А. СОЗОНОВА

Төрөөбүт төрүт сир... Киһи барахсан күн сирин көрбүт, төрөөбүт сириттэн олох, бириэмэ күһэйиитинэн арахсара сүрэххэ олус ыарахан буолуохтаах. Бу мань Таастаах нэһилиэтин урукку олохтоохторо сүрэхтэринэн-быардарынан билэ сырыттаختара. Тыһынчанаан нэһилиэнньэлээх Таастаах нэһилиэтин дьоно-сэргэтэ 50-с сылларга, уот кураан кэмигэр төрөөбүт төрүт сирдэрин хаалларан улуус киин сирдэринэн көһөрбө күһэйилбиттэр.

Онтон 1986 сыллаахха «Нам» сов-

Шадрин, кыраайы үөрэтээччи, Таастаахтан төрүттээх И.З. Кривошапкин, нэһилиэк бастакы баһылыга В.И. Казанов дьык кэргэнэ, тэрилтэ салайааччылар, бастакы учууталлар, нэһилиэк сайдарын туһугар сырдаларын уурбут, Таастаахтан төрүттээх, нэһилиэти сөргүтүүгэ туруулаһан үлэлээбит, ытык дьоннор эвэрдэ тылларын эттилэр, истин тылынан ахтан санаан аастылар.

Мустубут дьон «Төрүт сиргэ төннүү» диэн нэһилиэк историятын, билигин олоһун-дьаһаҕын сийилии

КЭСКИЛЛЭЭХ, ИННИКИЛЭЭХ

хоз салалтата (директор Д.Ф. Алексеев, совхоз паркомун секретара И.И. Иванов, профком председателэ Е.Д. Гаврильева, комсом секретара М.П. Ядреева) көбүлээһиннэринэн Таастаах иккитээн сөргүтүллэн билигин 320 киһи (онтон 116-та көрөччөн оҕолор) олохсуйан олоһоллор. Аан маннай Өргөлөөх сиригэр аһыйах киһилээх биригээдэ, нэһилиэк дьэтиин-уотун сөргүтэ, сана туттулары тутта кэлбит бириэмэтигэр 30 сыл ааһа охсубут. Бу сыллар тухары Таастаах сайдан-чэчирээн киһи эрэ астына-дуоһуйа олохсуйар сирэ-уота буолан турар.

Ааспыт нэдиэлэ субуотатыгар Атамай сириттэн силес тардыбыт, Ала оҕонньортон ууһаан-тэнийэн кэлбит Таастаах нэһилиэгэ сөргүтүллүбүтэ 30 сылын үөрүүлээхтик бэлиэтир тэрээһин буолан ааста. Бу үөрүүлээх түгэнгэ «Нам улууһа» МТ баһылыга А.П. Атласов, «1 Хомуस्ताах нэһилиэгэ» МТ баһылыга В.Г. Жирков, ыаллыы сытар «Искра нэһилиэгэ» МТ баһылыга П.В. Абрамов, «Бөтүг нэһилиэгэ» МТ баһылыгын солбуйааччы Т.И. Попова, урукку «Таастаах» совхоз дириэктэрэ Д.И.

сырдатар, көрдөрөр Анна Захарова танан онорбут, «Номад» студия салайааччыта Михаил Эверстов үлэлэспит документальной киинэлэрин көрдөрдүлэр. Ол кэннэ Таастаах нэһилиэгин баһылыга Е.С. Федотов нэһилиэк сөргүтүллэригэр бастакынан көһөн кэлэн, күн бүгүнгөнгө диэри дойдularын туһугар үлэлээн-хамсаан олоһор ыалларга, мань таһынан нэһилиэк сайдарыгар тус кылааттарын киллэрибит, сырдаларын уурбут дьонно махтал суруктары, наҕараадалары үөрүүлээх быһыыга-майыга туттартаата. Үбүлүүйү нэһилиэк уус-уран самодеятельноһун күүһүнэн туруоруллубут ырыа-тойук, үнүкүү-битии күүрктээн биэрдэ.

Отучча сыллааҕыта чөлүгэр түспүт нэһилиэк, билигин, кэнчээри ыччата инники эрэли үөскэтэр. Таастаахха төрөөбүт оҕолор инникитин этэнгэ улаатан, үөрэхтэнэн, дьоһун үлэһит буолан дойдularын чэчири сайыннарыахтара, аныгы олох тэгимин тутуһан саҕа саҕахтары арыһахтара турдаҕа.

С. АРГУНОВ

Ааспыт нэдиэлэ бүтэһик күнүгэр И.Е. Винокуров төрөөбүтэ 120 сылын чэрчитинэн Бүлүү улуунун ветераннара кэлэн Нам улуунун ветераннарын кытта уопут атастаһан бардылар. Делегацияны «Бүлүү улууһа» МТ баһылыгын социальнай политика солбуйааччы Венера Федоровна Тихонова уонна улуус ветераннарын сэбиэтин председателэ Герасим Алексеевич Солтуев салайан кэлбиттэр. Манна улуус нэһилиэктерин ветераннарын председателлэрэ, Бүлүү куоратын бастын ветераннара — барыта 22 буолан кэлбиттэр.

Манна кэлэн улуус дьаһалтатыгар сылдьан «Нам улууһа» МТ баһылыгын Александр Атласовы, солбуйааччытын Инна Сивцеваны, улуус ветераннарын сэбиэтин председатели Софья Кобякованы, специалист Антонина Михайлованы кытта көрсөн улуус олоһун-дьаһаҕын, социальнай балаһыанньатын биллэстилэр уонна «Бүлүү улууһа» МТ «Нам улууһа» МТ кытта И.Е. Винокуров төрөөбүтэ 120 сылынан анаан биригэ, хардарыта үлэлэхтэр Сөбүлэһиигэ илии баттастылар. Кэлбит ыалдьыттарга улууспут аатыттан кинигэлэри, хас биридии ветераннарга сэмэй бэлэхтэри туттартаатылар. Ону сэргэ ыалдьыттарыт эмиз хардары В.Ф. Тихонова И.Е. Винокуров Бүлүүгэ үлэлээбит сылларын туһунан хомулан таһаартарбыт кинигэтин туттарда. Мантан салгыы С.Д. Кобякова уонна А.К. Михайлова иилээн-сафалаан Аппааныга И.Е. Винокуров аатынан Хатын Арыытааҕы историко-краеведческой музейга сырыттылар. Нэ-

һилиэк баһылыга Юрий Слепцов көрсөн нэһилиэк туһунан биллэриннэрдэ. Онтон салгыы музей директора Афанасий Христофоров историканы кэрэхэлиир матырыйаалларын кэпсээтэ. Эбиэт кэмигэр Татьяна Евсеева ыалдьыттары эвэрдэлээн туйуда, нэһилиэк ветераннарын сэбиэтин председателэ Оксана Лебедева үлэтин туһунан сырдаппытын

ыгар баар хаартыскаларга биер дойдулаахтарынын көрөн үөрэн-көтөн, сэргии, сөвө-махтайа олус интэриэһиргээн көрдүлэр. Онтон Модут нэһилиэтин сылаас балаҕаныгар ветераннар, нэһилиэк баһылыгын э.т. С.М. Говоров итии чөйдөөх үөрэ-көтө көрсөн, ирээ-хоро олоһон Нам улуунун нэһилиэктерин ветераннарын сэбиэтин председателлэрэ,

эвэрдэлэстилэр. Балаҕанга улууспут ветераннарын дьарыктарын көрдөрөр быыстапка турбутун сэргии көрдүлэри-иһитилэр.

В.Ф. Тихонова, «Бүлүү улуунун» МТ баһылыгын социальнай политика солбуйааччы: «Быйыгы сыла Бүлүү делегациятын салайан кэлбитим иккис сырыыта. Ол курдук, И.Е. Винокуров

олуһун астыннылар. Хатырыка СР Государственность историкатын көрдөрөр музейга, биер дойдулаахтарбытыгар, С.М. Аржаковка, Г.И. Чиряевка, П.Х. Староватовка аһаҕыт стэндэлэри, хаартыскаларын көрөммүт санаабыт көтөбүлүннэ.

Нам уонна Бүлүү былыр-былыргыттан быстыспат ситимнээхтэр. Ол курдук, саха чулуу уолаттара И.Е. Винокуров уонна С.М. Аржаков бэйэлэрин кэмнэригэр сөпкө түбэһин биер кэмнэ үөрэнэн, үлэлээн-хамсаан Саха автономията сайдарын туһугар олохторун анаабыт дьоммут буолаллар. Бөтүн нэһиликтэрэ куруутун хардарыта алтыһаллар, Бүлүү гааһа Нам нэһиликтэрин хааччылан дьон оловун чэпчэтэр. Н.Г. Чернышевская аатынан БПК уонна И.Е. Винокуров аатынан НПК эмиэ биер сибээстээхтик үлэлиилэр.

Бу кэлэ сылдьан элбэх биер дойдулаахтарбытын көрүстүбүт. Кинилэр Намҕа кэлэн сөптөөх таһымна үлэлии-хамсыы сылдьалларыттан олутун астынныбыт. Нам улуунун ветераннарын сэбиэтигэр, улуус дьаһалтатыгар, Хатын Арыыларга, Хатырыктарга, Модуттарга биһигини истинтикэ көрсүбүкүтүгэр улахан махталбытын тиэрдэбит.

Бу курдук Бүлүү улуунун ветераннара олус астынан, үөрэн-көтөн атах тэпсэ олоһон, ирээ-хоро кэпсэтэн, санааларын үлэстэн Владислав Ядрев тэтимнээх «Оһуокай» диэн ырыатыгар доһордоһуу оһуокайынан истин көрсүһүүнү түмүктэтиилэр. Аны муус устарга Бүлүүлэр Намнары күүтэллэр.

С. АРГУНОВ

ХАРДАРЫТА СИБЭЭС

кэннэ Семен Алексеев оһуохай тылын таһааран бары үөрэ-көтө оһуокайдаан эргийдилэр.

Бу кэнниттэн былаан быһытынан Хатырыкка М.К. Аммосов аатынан СР Государственноһын историкатын музей-

«Иэйии» ветераннар кулубун чилиэннэрэ уонна ыалдьыттар хардарыта бэйэлэрин кизн даһаһынаах ураты үлэлэрин ис хоһоонун кэпсээннэр уопут атастастылар. Бэйэ-бэйэлэрин хардарыта ырыанан-үңкүүнэн

И.Е. Винокуров
торөөбүтэ 120 сылыгар

КЫАЙЫ БУОЛУОН ИНИНЭ

ИЛҮЯ ВИНОКУРОВ ТУҺУНАН КАНТАТА

(Инсценировка)

Оонһуур дьоно:

1. **Балбаара** — дьылээх эмээксин

2. **Бүөтүр** — кини оҕонһоро

3. **Ааныс** — кинилэр кыыстара

4. **Уйбаан** — таһынааһы ыал

Балаҕан иһэ. Истиэнэҕэ Сталин мэтириэтэ. Балбаара хоргууан өлөөрү сытар, ынычкытыр.

Балбаара (өндөйөр): Оо, оҕонһоруом, оҕом сыһа...

Мин өлөрүм чугаһаата быһылаах (ынчыктыыр), хоргууан өлөр диэн баар эбит — дьиннээх хара сор. Тутум да ыалдыбат курдук да, олох сәниэм суох, мэйиим эргийэр, хараҕым хараҕарар, сүрүөм өлөхсүөйүр. Хаһан бу кырыктаах сәрии бүтэн оҕом эрдэйдээх дьэтигэр этәнгэ эргиллэн кэлэр. Кэлэрэ буоллар, саатар, кустан аһатыа этэ (ынчыктыыр, ыгыыр).

Бүөтүр: Кэбис, сәгәриэм, ытаама, кытаат, тулуйа сатаа. Биһиэннэрэ Дьармаанһаа сиригэр киирбиттэр үһү. Сотору Кыайы буолуо, оҕобут эргиллэн кэлиэ.

Балбаара: Оо, онно мин, арааһа, тийибэт кини буоллум быһылаах. Саатар оҕобун көрөн баран өлбүт кини... Туту эрэ сиэбит кини баар ини (салҕалы-салҕалы илиитин уунар). Саатар уута аҕалын дуу... уута... (Ааныс уу кутан аҕалар, ону салҕалы-салҕалы иһэр уонна оронугар охтор).

Бүөтүр: Сәгәриэм, кытаат, тулуйа түс. Мин ити аан бүрүөтэ тириитигэр быһан буһара туруорабын. Илдьи бустаһына сиэхпит, оччоҕо арыый өл хабыан, тыһын ылыа этин.

Балбаара: Олаан бүрүөтүн

эмиз тоҕо алдыттын, дьэбит тыһынһыа дии.

Бүөтүр: Иннэ диэн хайыахпытый, атын киһи сиирэ туох да суох. Сотору буһуо, тулуй, кытаат. Сотору оҕобут һиэмәстәри кыайан кәлиэ, сәрии бүтүө, оҕобут бултаан, үлэлээн аһатыа.

Ааныс: Оттон, аҕаа, ынахпытын өлөрөн сиэбәппит дуо?

Бүөтүр: Кэбиис-кэбис, ынаҕы сиир бобуулаах, хааһыҕа барыахпыт дуо?

Ааныс: Оттон бэйэбит ынахпыт буолбат дуо?

Бүөтүр: Бэйэ киһини сиир эмиз бобуулаах.

Ааныс: Хайдах-хайдах баҕайһыны? Оччоҕо тугу туһалыыр сүөһүнүйү? Саатар үүтэ суох, уолаан быһа сытһыбыта баар ээ. (Таһырдаттан биэдэрэ тутуурдаах Уйбаан киирэр).

Уйбаан: Ыллар, кәпсәэн-нит?

Бүөтүр: Биһиги эрдәйдээх-тәргә туох кәпсәэн кәлиэй, куһаҕантан атын. Арай бу ийбит хоргууан олох уһугулаан сытар. Ыал аатыттан аһан эрәбит.

Уйбаан: Кэбиис, иннэ диэмэ. Бу мин эһиэхә кыра кәһии аҕаллым, мань миннән ити ийэбитин аһатын. Бэйэбит да үссәниг. Дьэ, дьыла оннук.

Бүөтүр (соһуйар, үөрә): Көр эрә! Бу хантан элбәх эти буллун? Туту бултаатын?

Уйбаан: Ол мин эрдәйдээх тугу бултуохпунуй. Хотонум эрә иһигәр бултуур буоллаһым. Биир ынахһын өлөрөн бу ыалларбар эт түңгәтә сылдаһын. Дьэ, дьыла оннук.

Бүөтүр: Ол хайдах буоллун, хааһыҕа барыахһын баһардын дуо?

Уйбаан: Хааһылыбаппын билән онордоһум дии! (Хоонһуттан «Кыым» хаһыаты таһаарар). Бу хаһыакка опкүом

ыйааҕа тахсыбыт. Ол ыйаах быһыгытынан ыаллар 2-3 ынаҕы итәлләрә уонна наада буоллаһына өлөрөн силләрә көнүл буолбут. Дьэ, дьыла оннук. Тоһуом, Ааныска, бу эттән ботуччу соһус миһнән ийэбитин аһатын.

Бүөтүр: Ол туох ааттаах үтүө санаалаах опкүом тоһоно эбитэй? Аата-суола ким дьэһий?

Уйбаан: Аата Ылдаа Мөлөкүрәп дьэ.

Бүөтүр (соһуйбуттуу): Ылдаа Мөлөкүрәп даа? Ол биһиги улууспут уола дии. Бәрт өрдөөүтә мин кинини көрбүтүм Кырастәанһкәй сәрии эрдәһинә манан кыһыл этәрәтә кәлән ааспыта. Хамандырдара Мөлөкүрәп Ылдаа диэн бәрт сьтығы хара харахтаах, үөһә уоһугар тор курдук бытыктаах курбалдыыйыт уол оҕото этә. Ол киһи ол опкүом тоһоно буоллаһа.

Уйбаан: Дьэ, ол киһи. Бу «Кыым» хаһыакка мэтириэтә баар.

Балбаара (өндөс ғынар, илиитин уунар): Аҕал, көрдөр эрә (одуулуур), ээ, чәхчә кини эбит, улаханһык уларый-батах, арыый модьураабыт, баттаҕа кырыктыыйыт эрә. Оо, дьэ, дьиннәэх күн санаалаах салайааччы буолбут эбит. Барахсәһи!

Бүөтүр (хаһыаты ылан көрөр): Бу кырдык Куһаҕан Ылтан төрүттәэх бэйэбит уолбут дии. Эһиз Махһыым Омуһап курдук саһа саарына буолбут эбит. Көр, Уйбаан, бу хаһыаты биһиэхә биэрә иһиниг.

Уйбаан: Оттон эһиэхә аҕаллаһым дии. Уолум хәс да хаһыаты таһаарыт. Дьэ, дьыла оннук.

Бүөтүр: Бәэ, бу мань истиэнәҕә ыйаан кәбиһиэххә (Сталин мэтириетин таһыгар

ыйһыр).

Балбаара (олорор): Дьэ, Уйбаан, эйиэхә улахан махтал, аҕалыт аскар, улахан сонунгар! Хараҕым сьрдаа-быкка диэри буолла.

Бүөтүр: Чә, кытаат, Балбаара, аһаатахһына үтүөрүөҥ, ол эрәэри бастәан сәрәнән кьратык аһаар. Дьэ, дьыла оннук.

Балбаара: Ону биләбин.

Бүөтүр: Бәэ, сарһын төһө да аһыннарбыт ынахпытын өлөрөн тыһымһытын өллөйдөнүөхпүт буоллаһа.

Уйбаан: Дьэ, ыалларым барахсәттәр, саас кәллә, биһиэннәрә һиэмәстәри кыайан эрәлләр, Берлингә чугаһаа-быттәр үһү, сотору Кыайы буолуо. Дьэ, дьыла оннук.

Бүөтүр: Оннук-оннук! Кыайы буолуо, уолбут кәлиэ, холкуоска үлэләэн, бултаан-алтаан аһатыа. Биһиэхә да бырааһынһык буолуо, күн көрүө, күөнәхпит оонһуо!

Балбаара: Һуу! Көр, чәпчәбит курдук буоллум (туран кәләр, Бүөтүрдәэх Ааныс икки өттүттән өйөөн сцена иннигәр кәлләлләр).

Ырыа иһилләр: «Суох буоллун сәрии, суох буоллун өлүү...».

Быһы.

СӘКИ

Сокуону билиэххэ, тутуһуохха уонна туһаньахха

СААНЫ ИЛДЭ СЫЛДЬЫ, ТУТТУУ БЫРААБЫЛАЛАРА

Нам улууһугар саалаах киһи ахсаана 4 тыһыынчаттан тахса. Улуус иһигэр саалаах киһи ахсаана сылтан сыл элбээн иһэр, саа ахсаана 4 тыһыынчаттан тахса баара бәлиэтәһэр, ону тәнә сааны илдә сылдыһы, ууруу быраабылаларын кәһии эмиз элбиир. Ол курдук 2015 сыл түмүгүнән, Нам улууһугар саа туттуулаах 4 холубунай буруй оһоһулунна. Онтон 139 киһи сааны илдә сылдыһы, ууруу быраабылаларын кәһән административнай эппиетинәскә тардылынһылар.

ИДьП ирдәбилиһән сааны бас биләэччи, саатын анал тимиір сейфәҕә, дьааһыкка уган ууруохтаах. Сейф эбәтәр дьааһык 2 миллиметрән чарааһа суох тимиір листән оһоһулар уонна хатанар буолуохтаах, ыйанар сомуок көңүлләнэр. Күлүүһү саалаах киһи бэйәтә уура сылдыһахтаах, ол эбәтәр бу сааҕа көңүл сүөх киһи, бу сейфәһи аһара көңүлләммәт. Сейф турар сирэ кини оһор дьэтиһин хоһугар эбәтәр саалаһыгар буолуохтаах. Сейф, дьааһык дьэ муостатыгар эбәтәр эркинигәр, дөбөннүк уһуллубат ғына саайылыахтаах, биир дьыэҕә хәс да саалаах киһи баар буоллаһына тус туһунан сейфәләннэхтәхтәр. Сааны кладовкаҕа, гаражка, верандаҕа мәннә ууар бобуллар. Мәһыһаҕа, уу мотуоругар, мотоциклга илдә сылдыһарга саа хайаан да хомуллан, анал хааһа угулуохтаах.

Өскөтүн туора киһи сааны ылан буруй оһордоһуна, сааны бас биләэччи холубунай эппиетинәскә тардылларын өссө төгүл санатабыт. Сааны атын киһиэхә уурдарар, уларсар, биэрәр булгуччу бобуллар. Саалаах киһи өллөбүннә, сааҕа бас биләэччи көстүөр дьылы саа полицияҕа туттарылар.

Эргә, алдыаммыт, көңүл сүөх сааны, саа уһун, механизмын та-

ах быраһар, атын киһиэхә биэрәр бобуллар. Манһык саалары лицензионно-разрешительнай группаҕа аҕалан харчыга туттарыбыт. Туттарылыбыт сааны, полиция иһигәр тәриллит анал комиссия көрөн сыаналыыр. Гладкоствольнай сааны туттардахһыгына — 6 тыһ. солк., нарезной сааны туттардахһыгына — 8 тыһ. солк., нарезтаах саа биир ботуруона — 15 солк. буолар.

Сааҕа көңүлләэх киһи иһигәр обществоҕа кутталлаах (ол эбәтәр сааны ууруу, илдә сылдыһы быраабылаларын кәһии, итирик туруктаах общественной сиргә сылдыһы, бытархай күлүгәннәннәһин о.д.а.) икки административнай, эбәтәр холубунай буруйу оһордоһуна, сааны илдә сылдыһар бырааба быһыллар.

Саа көңүлүн уһаттарааччы, көңүлүн бөлдүө бүтәрә икки ый иннинэ, лицензионно-разрешительнай группа инспекцияһыгар манһык докүмуоннары аҕалыахтаах:

- паспорт;
- оһотбилет ксерокопията (1-2 стр.);
- мед. справка (0-46-1 формалаах, улуустааһы кини балыһа кассатыгар бәрилләр);
- 3-4 см. форматтаах хаартыска (саатын аайы биирдии хаартыска (матовай);
- госпошлината: разрешение - 10 солк., лицензия (гладкоствольнай-100 солк., нарезной-200 солк.);
- хайаан да сааны илдә кәлләлләрә булгуччулаах!

Лицензионно-разрешительнай группа нәһилиэннәһи бәнидиэнһык, сәрәдә, чәппиэр күннәрә 9 чаастан 18 чааска дьылы, 13-14 эбиэт уонна суботаҕа 10 чаастан 12 чааска дьылы приемнуур, билсәр телефон 43 - 171.

Россиятааһы ИДьМ Нам улууһунааһы ЛРР группата

Хаачһыы эйгәтигәр

Прокопьев Иван Ефимович бэйәтин сааһыгар билигин да киипә көрүгәннәэх, хара үләннә сааһын былаһын туһары хото үлэләэбит буолан, модьу-таҕа бэйәтин ыһыктыбакка 60-лаах киһи бу эн иһигәр кәлән оһорор диэбәккә астына көрөр кийитә. Билигин да үләтин илииттән араарбакка ОДьКХ-

хаһаайыстыбаҕа үчүгәй эрә өрүттәэх. Солбукка наадылдахха кими баһарар туруруохха сөп.

— **Иван Ефимович, бу тәрилтәҕәр кәлән үлэләэбитинг номнуо сүүрбәччә сыл буолбут. Тәрилтән туһунан тугу эттиһ эһэй?**

— ОДьКХ-та бүгүннү күннәэххә улууска саамай

бат. Кыра кыһыһы эмиз манна үләлиир, газооператорынан. Биһиги да үлэбитинән астынабыт, бары сатабылбытын, дьөбүрбүтүн уура сатыбытын.

Салгыы кәпсәтә-кәпсәтә хоһуоллар үләлиир турар саалаларыгар киирәбит. Кийрәр аанһа икки-үс улахан кыямталаах носуостар үлэләэн күпсүйәлләр. Иһирдә

ТӘРИЛТЭ — ҮЛЭЛИИР ДЬОНУНАН

гар газооператорынан үләли сылдыар. Бу үләҕә уон аһыс сыллааһыта 1997 сылтан оператордар курстарын бүтэрән киирбитә. Онтон ыла ханна-ханна үлэләэбэтәҕә баарай? Нам иһиннәҕи хоһуолунайдары барыларын кәрийдәҕә. Нәһиликтәргә кытта баран үлэләэн көрдө. Араас кыямталаах, араас мааркалаах хоһуоллары барыларыгар үлэләттә. Иннәһынан, элбәҕи биллә, уопутурда. Көһөрө сылдан уларытан үлэләтәлләрә эмиз да сөп даһаны. Бэйә-бэйәни солбуйса сылдан үләлииләрә

үчүгәй тәрилтә. Хамнаһа ый аһсын бириэмәтигәр кәләр, үлэтә халбаннаабат, олохтоох. Бэйән үлә бәрәэдәһин кәһпәккә тустаах үләһин чиһинийдик толорор буол да онон бүтәр уонна эппиетиннәстәэх үлә буолан киһини бәрәэдәктиир. Коллективын сөбүлүүбүн, бэйә-бэйәни ытыктаһы, дьыэ кәргәһинән өйдөһө сатааһын атмосферата куруутун баар. Оһон үләлииргә чәпчәки. Бу алдыархайдаах олох-дыаһах, үлә-хамнаса ыаран турдаһына мантан ордук тәрилтәһи хантан булуонһуй? Ол иһин дьон бара-кәлә сатаа-

үс хоһуолтан иккитә үләлиир турар. Саас кәлән эрәр буолан, таһырдыа сылһыан, биир оһохторун тохтопупттар. Оттор объектара: уруккута «Сельхозхимия» бары объектара, икки оһорор уопсай дьыэләрә, ОДьКХ-н бэйәтин хонтуората, диспетчерскәй. Аналлаах табилаҕа таһырдыа температура төһө буоллаһына трассаҕа төһө кыраадыстаах ити бәриллэхтәэҕә суруллан турар. Оператордар ону халбаннаабакка тутуһар эбәһиннәстәхтәр. Таарыччы ону көрөн аһабыт. Барыта нуорма.

Саала иһин производственной объект диэбәккин. Барыта хоп курдук — ыһыраас, ыһылыы-тобуллуу ханан да суох, баар буола сылдыһыт сибикиәт да суох. Чәхчә үләһирин, үләлиир сирдәһин дьыгнәэхтик, ис сүрәхтәртиттән сөбүлүүлләһин көрөн итәҕэйэһин. Ол иһин «Намкоммунтеплоэнерго» республикаҕа бастыһнар кәккәһирин аһсаһыттан түспәт. Улуус кизн туттуута!

Андрей КОБАКОВ, пресс-сыанһыгар

Хаартыскаҕа: Газооператор И.Е. Прокопьев

Көр-күлүү

ЧОБУО ЧООРУОС ЧОСТУУСКАЛАРА

Үрүн күннэ бээтинэлэр
Үгүс элбэх үһүлэр
Олоххо да омолорбут
Олус элбэх эбиттэр.

Кыһыллаары бардыбыт.

Эмиэрикэ чопуускатын
Эмсэхтэнэн бүтүбүт,
Чобуо чооруос чостуускатын
Чугдаарыта туойабыт.

Көрүүчэйбит ыарыахтаах,
Көлүөһөбит тохтоохтаах,
Мааманнары иитиэхпит,
Маһы-оту тиэниэхпит.

Бастын дьоруой лүөччүктэрбит
Бандьыттары ылдыллар,
Башар Асад туһугар
Бастарын да биэрэллэр.

Биир гаа сири баһылаан
Байан-тайан барыахпыт,
Ынах, сылгы иитиэхпит,
Ырай олоғун тутуохпут.

Обаманы Путиммыт
Отоойкоҕо олорто,
Былычыннарын көрдөрөн
Биир остуолга олорто.

Социализмы сингэрэн
Туох олоғун туттубут?
Холкуостары бурайан
Хохуосканы туттубут.

Порошенко иэдэйбит,
Горилка иһэн иирбит,
Поросенок сыатын сиэн
Поросенко диэн буолбут.

Баатаҕайга ынахтар
Мөлүйөҥнэ харбыттар,
Боростудьуус буолбуттар
Бокуоньуктаан хаалбыттар.

Кириисискэ киридибит
Киригэни кирдибит,
Киристиэспит кыраата
Киэн тиэргэммит кыраата.

Хоруупсуйа тохтообот,
Сүрдээх эбит дыэ обот,
Ходорковская хотторбот
Хорбут бааһа хорообот.

Министрэдэр олороот
Миэстэттэн тэбиллэллэр,
Паапкаларын хомунаат
«Пакаа, пакаа», — дэһэллэр.

Киинэлэрбит кирдээхтэр,
Кэжтэр буолар эбиттэр:
Сэймэктэһии, дыкыйсыы,
Сиэкистэһэн хатыйсыы.

Эмп сыаната үрдээтэ
Эмтиэкэҕэ бараахтаан,
Өлгөм үбүн суох буоллар —
Өлө-сүтэ тураахтаа.

Үрүн күннэ бээтинэлэр
Үгүс элбэх үһүлэр
Олоххо да омолорбут
Олус элбэх эбиттэр.

Биэнсийэбит улааппыт
Биир кырбас эт сыаната,
Кырдыаҕастар байдыбыт —

Күлүү олус туһалаах,
Күлүү эмиир суолталаах,
Сааскы күннүү күлүүбүн,
Сааскы кэми көрсүүбүн.

СЭКИ

МААХАЙ МАКААР СҮБЭТЭ

өттүнэн аһыллар халаат ылан бэлэхтигин. Оччоҕо дыахтар ороскуота аһыйыыр, саҥа сүл кэлэрин кэтэһэ үөрэниэ. Дыахтар таҥаһа арааһын, олох билбэһин диигин уонна атыылана да турар буоллаһына эпэккин. Мин эр киһибин дыахталлар бэйэбит булан танһын диэт чыначы туттабын. Төрөөбүт күнүрүн, бэлиэ бырааһынньыктары бэйэбин биллэрэ сатаабаккын, умнубуһун, билбэһин диэн тылы өрүү төбөвөр хатыы сырыт.

Билингни үйэҕэ бэлиэ күнүгүн маны ис диэн остуолга иннигэр арыгы аһы утаҕы саараама туруоруу суоҕа. Ону үрдүн арыгыһыт диэн үөһүлүүн, онон эр киһи кытаанаһын көрдөрүөхтээх, дыахталлар ымманылларыгар киирэн биэриэ суохтааххын. Дьэ кэргэн баһылыга буоларын мүнүүтэҕэ да умнума. Дьэ кэргэн кэлэргэр «эһе тириитин» кэтэн, кыһырыбыта буолан, сорофор илгилэнэн санаан табылыбатаҕын, ачыккытаабыккын, сылайыккын биллэрэһин. Оччоҕо кэргэниг, ийэ кыһын, кыһынын, бэйэнигэр чобордойот буолуохтара. Тойонноҕо кэлбигин биллэрэр наада, онтон дьонго-сэргэҕэ уопсай сирдэргэ, уулуссаҕа өрүү үөрэн ымайа сырыт. Наһаа да элэккэй, сайаас «дьеэдьэ» диэтигэр диэри дорооболос, кэһингээ, убаастыргын көрдөрөн үөр-көт, кэпсэт, дьэ, оччоҕо эйигин депутатынан та-

лаары тиһиэхтэрэ.

Хаһыаттан аахпыккын эрэ кэпси сырыт, ол-бу ватсап соһунун, «үһү, бадах» кэпсэни искэр тутта сырыт. Бүгүн хаһыакка тахсыбыт дии сырыттаххына, дьон билиилээх киһи диэхтэрэ, ватсабы көтүшпэккэ ааҕа сырыт, бэйэҥ олох эһиэтиээмэ, репутацияҥын харыстаа. Ол гынан дыахталлары кытта элбэхтэ кэпсэт, элбэҕи билиэн, кэпсэтигэр туочука туруоран түмүктээн кэбиһимэ, боппуруоһу өрүү аһаҕас хааллар. Кини иннэ диэбитэ диэбэт гына, дыахталлартан сэргэниэххэ наада. Муннахтарга ыйытыларын урут этэ сатаа, оччоҕо таба эппиккин биһирээн хатылаан этэн, эн диэки буолуохтара, онтон муннах бүтэти турдаһына этэр, кэспир наадата суох, куба лахсыра диэхтэрэ.

Дагылаатчыт тойон этиитин биһирээн, өрүү тыл этэр буоллаххына, депутатынан тураргар көмөлөһүөхтэрин сөп, улахан депутат агитациятыгар харчыга агитаторунан ылан сөп. Кэргэнгинээҕэр былааска бэринилээххин көрдөрүөххүнэ, боччум дуоһунаска тиксиэххин сөп. Онтон дьэ кэргэнгэр хаһаайынтан үөһэ таһаарбаттара чаччы, баҕар, быһаарар куолаһа да суох хаалыан. Дьэ, ити курдук, Маахай Макаар сүбэлиир, дыахталлары аһары төбөтүтүгэр ытыардыбыт», - диэн түмүк өнгөрөт.

ТИЛИН

БЫЛДЬААН ЫЛАР...

(Монолук)

Бу атааннаах-мөүөһөннээх аан ийэ дойдубутугар түһэн да баттаптаах барыта буолар буолла. Биир онугу бу соторутааһыта биллим. Ол олус абыраллааһын иһин атастарбар, эр дьонго кэпсээим...

Нохолоор! Кыыс буута баар эбит сүрдээх улахан эмтээх... Көр, эр киһини олох өлөр өлүүттэн былдыаан ылар күүстээх — өлбөт мэнэ уута. (Булкуйуман! Ньылбэҕэ буолбатах — буута). Чэ, саас сааһынан кэпсээим.

Ыаллы бөһүөлөккэ мин биир кэлэн да иһэрэ, баран да эрэрэ биллибэт, хара бараан дьүһүннээх аллар атастаахпын. Харатын көрүмэн, хата, киһи киэнэ кэрэмһэ, өй ха-

ата киһи. Бу атаһым сүрдээх улаханньык ыалдьан, куоракка эрэнэмээһийэ киллэрбиттэрэ. Дьонно отой өлбүтүнэн аахпыттар этэ. Эрэнэмээһийэ балаататыгар сытаат, тутта үлүк-бадык өйдөнөн кэлбит. Хараһын аһан көрбүтэ киһини сууйа сылдьаллар үһү. (Наһаа харатын кирэ диэтэхтэрэ буолуо). Ону киһи өлбүт киһини сууйаллар, онон өлөн эрдэһим дии санаабыт да «бүтэһикпин» диэн эдэр кыыс буутун, сүр олунаттык, ахтатыгар тиийэ имэрийбит. Атасын муостаҕа мүлчү

тутан баран, итирик киһини алҕас киллэрбиттэр диэн бырааска үгэ сүүрбүттэр. Атаһым илиитин-атаһын аргаайдык хамсаган көрбүтэ бэккэ хамсыыллар үһү. Сэлээннэнэн сытыа дуо — турбут. Холкутук турбутуттан үөрэн өрүтэ көппүт — туга да ыалдыбат. Балыһа таҥаһын кэтээт, кэтэх аанынан күрээбит. Таҥаһыттан кыбыстан уонна баҕар милииссийэнэн туттаран моһуоктуохтара диэн онно-манна сөрүүстөн, саһан баксаалга кэлэн Нам таксинан дьэтигэр

тахсыбыт. Олох үтүөрэн хаалбыт, дьөрү тумуулаабат даһаны буолбут, өссө эдэригэр түспүт. Онон көннөрү даһаны киһи кыһалааһа кыһарыйдаһына олус туһалааһы айыан сөп эбит.

Билигин кыыс буутун көрдөбүнэ ытыһа кыһыйар үһү. Сайын «мини» таҥастаах кыргыттары көрдөбүнэ, сөгүөлүүр сиргэ сырыттаһына ытыһын дьөлө тарбанара, эбэтэр имэрийэн кэбиһэн кырбанара буолуо. Ол иһин атаһым барахсаны тыаҕа тахсан бүгөн олоҕо диэн сүбэлиэм этэ. Атасын бэт өлөр өлүүттэн былдыаан ылар айыһын иһин үрдүктэн үрдүк бириэмийэҕэ түһэриэ этилэр, эмп үлэһиттэрэ. Эр дьонно тоһоҕолоон бил-

лэрэбин: Бэйэ эмээһинин буута, син ойуун эмэ аймахтарыгар туһалаабатын курдук туһата суох эбит — бэйэм холонон көрбүтүм. Аны аҕа саастаах дыахталлар киэнэ эмээ туһата кыра буолуо. Арай кыра тумууга көмөлөһөрө дуу — холонон көрө иликпин.

Айка, төбөм наһаа ыарыйда. Биир эмэ кыыс буутун имэрийэн көрбүт киһи баар ини! Бээ, кэрэ аҕардар! Эр дьонно өлөр өлүүттэн былдыаан ылар эмп көстүбүт диэн наһаа ымсырыман! Эһиэхэ да өлбөт мэнэ уута буолар көстүөҕү! Барахсаттарым, санааһытын олох түһэримэн!

МААРКАП Дьарааһын

Бэлиэ түгэн

БУОРАТАЙ КИНИГЭТИН ТУЛА КЭПСЭТИИ

Нам улууһа былыр былыргыттан кэрэ кэпсээннэ, ыллам ырыаҕа, номоххо кирибит ырыаһыт ымылардаах, чуор куоластаах, ууну сомоһолуур уус тыллаах кэрэ-мааны дьонун биллэр. Бу күннэргэ, кулун тугар 18 күнүгэр П.П. Ядрихинская — Бэдьээлэ аатынан Олонхо дьэтигэр ССРС сурыйааччыларын Союһун чилиэнэ, норуот ырыаһыта, олонхоһут Егор Герасимович Охлопков — Буоратай «Алантай Боотур» диэн олонхото «Бичик» кинигэ кыһатыгар «Саха боотурдара» серияҕа Энциэли олонхоһуттарыттан аан бастааһынан кирибит үйэлээх кинигэтин сүрэхтиир истин-иһирэх күнэ бэрт тэрээһиннээхтик буо-

лан ааста. Күндү мааны ыалдыттарытын буолдулар: Илларионов Василий Васильевич — олонхону үөрэтээччи, фольклорист, филологическай наука доктора, профессор, Хотугулуу - Илинги норуоттар тылларын уонна культураларын институтун фольклор кафедратын сэбиэдиссэйэ, СР наукатын үтүөлээх деятелэ, РФ үрдүк үөрэхтэһинин бочуоттаах үлэһитэ; Лугинова Анастасия Михайловна — Культура уонна Духуобунай сайдыы министэртөбүнэ үлэһитэ; Сысолятина Зоя Григорьевна — Өксөкүлээх Өлөксөй аатынан норуоттар доҕордоһууларын дьэтигн иһинэн СР норуоттарын культурнай нэһилиэстибэтин киһинин сүрүннүүр үлэһитэ, СР культураны үтүөлээх үлэһитэ; Флегонтова Ульяна Михайловна — Өксөкүлээх Өлөксөй аатынан норуоттар доҕордоһууларын дьэтигн иһинэн СР норуоттарын культурнай нэһилиэстибэтин киһинин сүрүннүүр үлэһитэ, СР үөрэһириитин туйгуна; Протодяконова Елена Николаевна — Өксөкүлээх Өлөксөй аатынан норуоттар доҕордоһууларын дьэтигн иһинэн СР норуоттарын культурнай нэһилиэстибэтин киһинин сүрүннүүр үлэһитэ, Республикатааһы Олонхо киһинин научнай сотруд-

нига, Олонхо ассоциация общественай түмсүүтүн эһиэтиир секретара.

Саҥа кинигэ тула олус истинириэх, сэргэх кэпсэтии буола. Ол курдук сүдү айымныы - Олонхо үөрэтиллэригэр, чин-

тоһоҕолоон эттилэр. Нам улууһун олонхоһуттарын СР культураны туйгуна Ульяна Дмитриевна Сивцева түмэн «Энциэли хототун олонхоһуттара» диэн бэртээхэй кинигэни таһаарбытын, онтон бу үлэни дьонно-сэргэҕэ

чийиитигэр араас санаалар, этилэр киридилэр. Олонхо өссө үрдээн-үүнэр кэрдиис кэмнэ тахсарыгар хас да өтүттэн үлэ барыахтааһын ыалдыттарыбыт

таһаарааччыларынан, олонхону ыллаан-туойан, кэнчээри ыччаты Елена Константиновна Иванова салайан уһуйарын-үөрэтэрин ыалдыттарыбыт бэ-

лиэтэтиллэр.

Егор Герасимович Охлопков — Буоратай алтыспыт дьонно кэлэн истинник ыллырын-туойарын туһунан ахтан — кэпсэтэн тарҕастылар. Буоратай бастакы олонхо кинигэтэ күн сиригн көрдө, ити курдук кини олоғун, олонхотун чугас дьонно, аймахтара эрэ буолбакка, бүтүн саха дьонно үөрэтиэ-билиэ турдаҕа... Буоратай бииргэ төрөөбүт убайын уола Семен Иванович Охлопков үөрэхтээх киһи буолан былыр төрүччү өнгөрөн хааларбытын балтылара Анна Егоровна Охлопкова салҕаан — ситэһэн биэрбитин кэпсээтэ уонна Олонхо дьэтигн салайааччытыгар Колпашникова Вера Васильевнаҕа, кэнчээри ыччаттарбыт көрдүннэр-биллиннэр, диэн туран туттарда. Түмүгэр Саха норуотун биир бастын айымныын — Олонхону дьон-сэргэ ортотугар тарҕатааччыларга, үөрэтээччилэргэ, чинчийээччилэргэ, ыалдыттарытыгар, истин-сылаас тыллары этэн туран, аймахтара махтал суруктары туттардылар, Егор Герасимович Охлопков — Буоратай саҥа кинигэтин, хас биридди ыалдыкка Фрунзе нэһилиэгин аҕа баһылыга Ядрихинская Иван Гаврильевич бэлэх уунан үөрэн-көтөн, илии тутуурдаах, өтгүк харалаах тарҕастыбит.

Раиса ДЬЯКОНОВА, Наталья ПАВЛОВА, Н.М. Рыкунов аатынан кини библиотекка ааҕааччыны кытта үлэлиир отделын библиотекардара

Роспотребнадзор предупреждает

О ПРОФИЛАКТИКЕ ПЕДИКУЛЕЗА В ДЕТСКИХ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЯХ

Педикулез – это специфическое паразитирование на человеке вшей, питающихся его кровью. Проявляется педикулез, в основном, зудом в месте укусов вшей.

Педикулез относится к числу социально значимых инфекций, и во все времена являлся актуальной проблемой. Подъёму заболеваемости педикулезом способствует частая реинфекция, связанная с отсутствием коллективного одновременного лечения как в школе, так и дома; недостаточная информированность родителей о педикулезе и неправильное применение средств борьбы с ним.

Одним из главных факторов, не позволяющих человечеству избавиться от этих постоянных «спутников», является их способность приспосабливаться к средствам борьбы с педикулезом. Кроме того, немаловажную роль в распространении педикулеза играет низкая выявляемость гнид и вшей при обращении за медицинской помощью в лечебно-профилактические учреждения и недостаточный контроль родителей.

Причиной головного педикулеза является головная вошь. Головные вши живут до 30 дней. Самка откладывает ежедневно 3-7 яиц, за всю жизнь – от 38 до 120 яиц. После выхода из яйца (гниды) молодая вошь начинает питаться кровью человека и расти.

Головные вши живут на волосяной части головы, чаще всего встречаются у девочек и у женщин, так как лучше выживают в длинных волосах. Как правило, заражение вшами происходит через расчески, головные уборы, щетки для волос. Также возможен и переход паразита с одного человека на другого.

Основными симптомами и признаками педикулеза являются:

- Кожный зуд в месте укуса вши, сопровождающийся расчесами. При головном педикулезе наиболее часто беспокоит зуд кожи головы (за ушными раковинами, в области висков и затылка).
- Огрубение кожи от массовых укусов вшей и воздействия слюны насекомых на кожу головы.
- Пигментация кожи за счёт тканевых кровоизлияний и воспалительного процесса, вызываемого воздействием слюны насекомых.
- Наличие гнид в волосах. Наличие гнид на волосах – это один из неопровержимых признаков вшей. Гниды выглядят как маленькие (2-3 мм) серебристые пузырьки, прикрепленные к волосам. Гниды могут быть живыми и мертвыми. Мертвые гниды обычно имеют тусклую окраску. Медицинское значение педикулеза обусловлено тем, что вши являются переносчиками возбудителя эпидемического сыпного тифа и болезни Брилли.

На территории Намского района за 2015 год зарегистрирован 1 случай педикулеза у ребенка до 14 лет, показатель пораженности населения педикулезом составил 4,3 на 100 тысяч населения, что на 66,4% ниже уровня 2014 года (12,8 на 100 тысяч населения, т.е. 3 случая педикулеза). В 2013 году было зарегистрировано 6 случаев педикулеза, 4 из которых у детей до 14 лет. Исходя из вышеперечисленного следует, что основное количество пораженных педикулезом регистрируется среди детей школьного возраста и составляет 60% от общего числа заболевших.

В организованный детский коллектив запрещается принимать детей, пораженных педикулезом (вши, гниды). При выявлении медицинскими работниками, педагогами или воспитателями пораженного педикулезом ребенка проводится информирование родителей с рекомендациями по обработке ребенка от педикулеза. Допуск детей в детское дошкольное учреждение или школу осуществляется только после санации от вшей и гнид. Родители обязаны своими силами провести обработку ребенка одним из противопедикулезных средств. Педикулицидные средства можно приобрести в аптеке. Прочитав внимательно инструкцию, родители должны санировать ребенка, затем показать ребенка врачу, который выдает справку о возможности посещения детского учреждения.

Мероприятия, проводимые в детских учреждениях, должны быть направлены на создание санитарно-гигиенических условий, предупреждающих занос и распространение педикулеза. Ответственность за организацию и проведение противопедикулезных мероприятий в организованных коллективах несет медицинский персонал и администрация учреждения. Осмотры на педикулез проводит медицинский персонал и ответственные лица (педагоги, воспитатели).

Регистрация групповых очагов педикулеза среди детей организованных детских коллективов обусловлена тем, что в период каникул дети, выезжая в различные поездки, нередко при несоблюдении мер профилактики педикулеза заражаются вшами, и если родители вовремя не обнаружили и не провели обработку своего ребенка, то нередко такой ребенок приносит педикулез в детское учреждение.

В целях профилактики педикулеза среди детей организованных коллективов необходимо: обеспечить своевременное принятие необходимых мер по ликвидации выявленных очагов педикулеза. Ответственность за организацию и проведение санитарно-гигиенических мероприятий несет администрация учреждения. проводить постоянную разъяснительную работу с родителями и учащимися школ по мерам профилактики педикулеза, используя различные формы (распространение памяток, диктанты, изложения, родительские собрания и др.).

В целях предупреждения распространения педикулеза рекомендуется силами медицинских работников периодически проводить профилактические осмотры волосистой части головы детей не реже 4 раз в год после каждых каникул и далее ежемесячно выборочно (по четыре-пять классов) (п. 11.5 и п. 11.6 СанПиН 2.4.2.2821-10 «Санитарно-эпидемиологические требования к условиям и организации обучения в общеобразовательных учреждениях»), а дошкольников – еженедельно (п.18.1 СанПиН 2.4.1.3049-13 «Санитарно-эпидемиологические требования к устройству, содержанию и организации режима работы дошкольных образовательных организаций»).

Дети, пораженные педикулезом, с момента выявления отстраняются от посещения занятий, медицинский работник дает родителям рекомендации по противопедикулезной обработке и допускаются в коллектив при наличии справки с педиатрического участка или дерматолога, после обработки волосистой части головы педикулицидными средствами.

КУЗЬМИНА А.А.,
специалист-эксперт ТО
Управления Роспотребнадзора
в Намском районе

Биһиги сьахпытыгар

Цифровой телевидение Россияҕа киирбитэ аҕыйах сыл ааста эрээри, номноу 2018 сылтан боростуой антенанан тэлэбиисэри көрбөт буолуохпут. Оччотугар «Саха» НКИХ биэриилэрин ыраах, кытыы сытар нэһилиэнньэлээх пууннар олохтоохторо көрбөт, истибэт туруктааннар.

Башкортостан, Татарстан, Ханты-Мансийскай автономнай уокурук уонна Саха Өрөспүүбүлүкэтин регионнааҕы телевидениелэрин салайааччылары бу күннэргэ Казань куоракка көрсөн, сүбэ мунньах тэрийдилэр. Ол түмүгүнэн Россия ырабыгытальыстыбатын анал хамыһыйатын аатыгар регионнааҕы теле-ханааллары цифровой мультиплекса киллэрэр туһунан официальной сурук суруйдулар.

2009 сыллаахха РФ ырабыгытальыстыбата сибээс эйгэтин сайыннарар, нэһилиэнньэ тэлэбиисэринэн уонна араадыянан үгүс ханаалы көрөрүн уонна истэрин ситиһэр сыаллаах «РФ телевидениенэн уонна радионан биэриилэрин 2009-2015 сылларга сайыннары туһунан» федеральной тус сыала ыраагыраама сүүрүн сыала уонна соруга сибээс ситимин сана цифровой технологияга көһөрүү этэ. Ол эрээри үчүгэй эмиэ куһаҕаннаах диллэрини, Россия бары регионнара 100% цифровой телевидениегэ көстөхтөрүнэ, олохтоох ханааллар эстэр турукка киирэллэр.

Бүгүннү туругунан, Рос-

НАЦИОНАЛЬНАЯ ТЕЛЕ-ХАНААЛЛАР ТУРУОРСАЛЛАР

сия үгүс олохтоохторо цифровой телевидениегэ холбонон, «Первый канал», «Россия-1», «Россия-2», НТВ, «Петербург – 5 канал», «Россия-Культура», «Россия-24», «Карусель», «Общественное телевидение России» ханааллары босхо көрөллөр. Өскөтүн региональная ханааллар цифровой мультиплекса киирбэт түгөннэригэр итиэннэ кабельнай, спутниковой антенната суох дьон «Саха» НКИХ биэриилэригэр мэйийэллэр.

«Саха» НКИХ генеральной дириэктэрэ, Ил Түмэн депутата Иван Андросов Казанга ыгытылыбыт сүбэ мунньах кэмигэр, регионнааҕы парламеннар бу боппуруоһу үөрэтэн эрэллэрин туһунан иһитиннэрдэ. Туста-

ах сокуон оноһуллан бигэргэтиллэр түгэнигэр, национальной телевидениелэр цифровой мультиплекса бэйэлэрэ ханаалланнахтарына эрэ, төрөөбүт тылбытынан сонуннары, биэриилэри, кэнсиэртэри салгы даҕаны көрөр-истэр кыахтаныахпыт.

Хаартыскаҕа: (хаганстан унга) «Саха» НКИХ генеральной дириэктэрэ Иван Андросов, ТНВ (Татарстан) генеральной дириэктэрэ Ильшат Аминов, «Югра» телекомпаниятын (Ханты-Мансийскай АУО) генеральной дириэктэрин солбуйааччы Юрий Тихонов уонна БСТ (Башкортостан) генеральной дириэктэрэ Галим Якупов.

Анивера АКимова

Сотору - Быбардар

БОЛҔОЙ: БАРЫЛЛААН КУОЛАСТААҤЫН

«БИИР НЬЫГЫЛЛАР» ПАРТИЯТА СУОХТАРЫ ПРАЙМЕРИЗКА КЫТТАРГА ЫҢЫРАЛЛАР

«Биир ньыгыл Россия» Госдума балаҕан ыйынааҕы быыбарыгар бэлэмнэнэн ытар праймеризгар (барыллаан куоластааһынга) «биир ньыгыллары» сэргэ партията суох Россия гражданныра кытталара көнүлүнэр. Бу туһунан «Биир ньыгыл Россия» партия регионнааҕы салаатын салайааччы Дмитрий Никифоров «Саха сирэ» хаһыат кэрэспэдиэнигэр биэрбит интервьютугар эттэ.

— Судаарыстыбаннай Дуума дьокүтааттарыны быыбара биир мандааттаах уокуруктарынан уонна партия испиһэгинэн ыгытылларынан, праймеризка хандьыдааттар наарданыахтара дуо?

— Хандьыдааттары бу кини быыбарга партия испиһэгинэн, оттон кини биир мандааттаах уокуруктан туруо диэн эрдэттэн араартаабаһыт. Праймериз түмүгэ көрдөрүүгө — балаҕан ыйыгар буолар быыбарга ким партия испиһэгинэн кытыаһын, ким биир мандааттаах уокуруктан туруобун. Ону кэлин, субэлэһэн баран биірде, бүтэһиктээхтик быһаарыахпыт.

— Барыллаан куоластааһынга кытыан баалаахтаран докумуоннарын хаһаанга диэри тутуһыт?

— Олунньу 15 күнүттэн барыллаан куоластааһынга кытыан баалаах дьонтон сайабылыанналарынан ыла олоробут. Докумуоннары тутуу муус устар 10 күнүгэр киһэ 6 часка түмүктэнэр. Муус устар 15 күнүгэр регистрацияны тохтобут. Балаһыанна быһытынан, регионнааҕы тэрийэр кэмтитэ биэс күн иһигэр праймеризка кытыан баалаах киһи киллэрбит докумуоннарын үөрэтиэхтээх уонна мунньахтаан регистрациялыырга биітэр, онно төрүүт баар буолаһына, акаастыырга диэн быһаары ылынахтаах. Ити барыта регламенга, балаһыаннаҕа чопчу ыйылла сылдьар.

— Праймеризка ким баалаах барыта кыттар дуо?

— Барыллаан куоластааһынга хандьыдаат быһытынан кыттар киһиэхэ хас да халбаҥнаабаат ирдэбил туруоруллар. Кини, бастатан туран, сүүрбэ биір сааһын туолбут РФ гражданина, иккиннинэн, «Биир ньыгыл Россия» партия чилиэнэ биітэр партията суох, үсүһүнэн, урут сууттамматах уонна, төрдүтүнэн, тас дойдулар бааннарыгар уурунуута суох буолуохтаах.

— Саха сиригэр быыбар бүтүтүнэн сахалыы тылынан бэчээттэниэ диэн иһитиннэри баара.

— Быыбар бүтүтүннэрин нууччалыыны сэргэ регион судаарыстыбаннай тылынан бэчээтиэххэ диэн этии «Биир ньыгыл Россия» сьейин кэмигэр национальнай өрөспүүбүлүкэлэртэн киирбитэ, судаарыстыбаннай тылбытын бары эйгэвэ толору туһаныахтаахпыт диэн санаанан салайтаран. Өрөспүүбүлүкэ биітэр барыллаан куоластааһын бүтүтүнэ биір буолуоҕа, нууччалыы уонна сахалыы тыллаах.

— Праймеризка кыттарга хас киһи регистрацияны ааста?

— Кулун тутар 23 күнүнэҕи туругунан үс хандьыдаат — Ил Түмэн дьокүтааттара Виктор Федоров, Александр Сусоев уонна «Саха сирэ» хаһыат кылаабынай эрдээктэрэ Чокуур Гаврильев — «Биир ньыгыл Россия» партия ытар барыллаан куоластааһынгар кыттарга докумуоннарын туттаран, регистрацияны ааста.

Баар балаһыанньанан, регионнааҕы кэмтитэккэ регистрацияны ааспыт киһи сол күнтэн ыам ыйын 21 күнүгэр диэри, партия олохтообут ыраабыланынан, бэйэтин туһугар агитация ытар бырааптанар. Праймериз биір булгуччулаах усулуобуйатынан, хандьыдаат муус устар 2-тэн 15 күнүгэр диэри, хас субуота, өрөбүл ааһы, дебаттарга, көрсүһүүлэргэ кыттыта буолар. Агитация кэмигэр кини иккиттэн итэҕэһэ суох дебакка, көрсүһүүгэ кыттар ирдэнэр.

Дебаттар хайдах быһылаахтык ааһалара «Биир ньыгыл Россия» партия официальной сайтыгар сырдатыллыаҕа.

— Куоластааһын хаһан буоларый?

— Барыллаан куоластааһын ыам ыйын 22 күнүгэр, өрөбүлгө, олохтоох бириэмэнэн сарсыарда 8 чаастан киһэ 20 часка диэри ыгытыллар. Ол күн учаастактааҕы счетнай хамыһыйалар бүтүтүннэри ааһан, бороткоуоллары толорон тэрийэр кэмтитэккэ ыгытыахтаахтар. Куоластааһын аһаҕастык, сокуон хараһынан, чийэһинэйдик барарын ситиһэр инниттэн праймериз кытылааҕа итэҕэллээх дьонун счетнай хамыһыйара ытан, бүтүтүнү ааһыны хонтурооллатар бырааптаах.

— Быыбардааһынга ким кытыаһыт?

— Праймеризка куоластыыр бырааптаах, сокуоннай сааһын сиппит, ханьык партияга турурун тутулууга суох баалаах барыта кэлэн быыбардыан сөп. Манна туох да хааччах суох. Ким баарар олодор сиринэн сыһыарылыбыт быыбар учаастагар кэлэн куоластыан сөп. Киниттэн пааспара эрэ ирдэнэр.

Куоластааһын кистэлэн буолуоҕа уонна рейтингнээх ыгытылааҕа. Ол эбэтэр быыбарсык хас да хандьытаакка куолаһын тэнинэн биэрэрэ көнүлүнэр. Холубура, бүтүтүннэ киллэриллибит уон хандьыдаакка ааҕа барыларыгар куоластыан сөп. Ол барыта ааһыллар. Праймериз быыбартан биір уратыта ити буолар.

Барыллаан куоластааһын дойду буттүүнүгэр ыгытылааҕа — 86 субъекка «биір ньыгыллар» Судаарыстыбаннай Дуумаҕа хандьыдааттарын сүүмэрдиехтэрэ, 38 регионна парламент быыбарыгар хандьыдааттары талыахтара.

Бүгүннү күннэ «Биір ньыгыл Россия» дойдуга бары таһымна быыбарданар дуоһунастарга праймериз ытар соботох партиянан буолар.

Роман ПОПОВ

Понедельник, 4 апреля

05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00, 03.00 Новости
09.10, 04.20 Контрольная закупка 12+
09.40 Женский журнал 12+
09.50 Жить здорово! 12+
10.55, 03.20 Модный приговор 12+
12.15, 19.50 Пусть говорят 16+
13.25 Таблетка 16+
13.55, 15.15, 01.30 Время покажет 16+
16.00 Мужское / Женское 16+
17.00, 02.20, 03.05 Наедине со всеми 16+
18.00 Вечерние новости 18.45 Давай поженемся! 16+
21.00 Время
21.30 Т/с «Лестница в небеса» 16+
23.40 Вечерний Ургант 16+
00.15 Познер 16+
01.15 Ночные новости

Вторник, 5 апреля

05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00, 03.00 Новости
09.10, 04.30 Контрольная закупка 12+
09.40 Женский журнал 12+
09.50 Жить здорово! 12+
10.55, 03.30 Модный приговор 12+
12.15, 19.50 Пусть говорят 16+
13.25 Таблетка 16+
13.55, 15.15, 02.25, 03.05 Время покажет 16+
16.00 Мужское / Женское 16+
17.00, 01.30 Наедине со всеми 16+
18.00 Вечерние новости

Понедельник, 04 апреля

06:30 Дойдум дьоно (Майа ТВ) 6+
07:00 Саҥа күн-Новый день 6+
10:00 Саха сирэ 12+
10:15 Күнчээн 0+
10:30 Аал-луук мас 6+
11:00 Новости Саха 24 12+
11:15 Ис сүрэхтэн 6+
12:30 Үчүгэйиэн бу сиргэ! 6+
13:30 Саха сирэ-Якутия 12+
14:00 Эфиргэ-саха радиота 6+
15:00 ТВ-спорт 6+
16:00 Спорт-клуб 6+
16:45 Идэбин таба тал 6+
17:00 Букаа закона 6+
17:30 Дойдум дьоно (Абый ТВ) 6+
18:00 Саха сирэ 12+
18:15 Дойдум дьоно (Панорама ТВ) 6+
18:30 Дойдум дьоно (Сунтаар ТВ) 6+
18:45 Күнчээн 0+
19:00 Якутия 12+
19:15 Арена событий 12+
19:30 Не пропустите главное 12+
20:30 Саха сирэ-Якутия 12+
21:00 Биһикчээн 0+
21:15 Ылаллылар 6+
21:45 «Сааскы кэми» бииргэ аабыт 0+
22:00 Үчүгэйиэн бу сиргэ! 6+
23:00 Саха сирэ-Якутия 12+
Вторник, 05 апреля
06:30 Дойдум дьоно (Хотун Булүү ТВ) 6+
07:00 Саҥа күн-Новый день 6+
10:00 Саха сирэ 12+
10:15 Күнчээн 0+
10:30 Дойдум дьоно (Борообон ТВ) 6+
11:00 Новости Саха 24 12+
11:15 Арена событий 12+
11:30 Саха санаата 6+
12:15 # Советуем 12+
12:30 Үчүгэйиэн бу сиргэ! 6+
13:30 Саха сирэ-Якутия 12+
14:00 Эфиргэ-саха радиота 6+
15:00 Навстречу Играм «Дети Азии» 6+
16:00 Не пропустите главное 12+
17:00 Дойдум дьоно (Нурба ТВ) 6+
17:30 Саха итэргэлэ 6+

18.45 Давай поженемся! 16+
21.00 Время
21.30 Т/с «Лестница в небеса» 16+
23.40 Вечерний Ургант 16+
00.10 Ночные новости
00.25 Структура момента 16+
Среда, 6 апреля
05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00, 03.00 Новости
09.10, 04.30 Контрольная закупка 12+
09.40 Женский журнал 12+
09.50 Жить здорово! 12+
10.55, 03.30 Модный приговор 12+
12.15, 19.50 Пусть говорят 16+
13.25 Таблетка 16+
13.55, 15.15, 02.35, 03.05 Время покажет 16+
16.00 Мужское / Женское 16+
17.00, 01.35 Наедине со всеми 16+
18.00 Вечерние новости 18.45 Давай поженемся! 16+
21.00 Время
21.30 Т/с «Лестница в небеса» 16+
23.40 Вечерний Ургант 16+
00.15 Ночные новости
00.30 Политика 16+

Среда, 6 апреля

05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00, 03.00 Новости
09.10, 04.30 Контрольная закупка 12+
09.40 Женский журнал 12+
09.50 Жить здорово! 12+
10.55, 03.30 Модный приговор 12+
12.15, 19.50 Пусть говорят 16+
13.25 Таблетка 16+
13.55, 15.15, 02.35, 03.05 Время покажет 16+
16.00 Мужское / Женское 16+
17.00, 01.35 Наедине со всеми 16+
18.00 Вечерние новости 18.45 Давай поженемся! 16+
21.00 Время
21.30 Т/с «Лестница в небеса» 16+
23.40 Вечерний Ургант 16+
00.15 Ночные новости
00.30 Политика 16+

Четверг, 7 апреля

05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00, 03.00 Новости
09.10, 04.25 Контрольная закупка 12+
09.40 Женский журнал 12+
09.50 Жить здорово! 12+
10.55, 03.25 Модный приговор 12+
12.15, 19.50 Пусть говорят 16+
13.25 Таблетка 16+
13.55, 15.15, 01.30 Время покажет 16+
16.00 Мужское / Женское 16+
17.00, 01.30 Наедине со всеми 16+
18.00 Вечерние новости

Среда, 06 апреля

06:30 Дойдум дьоно (Сангаар ТВ) 6+
07:00 Саҥа күн-Новый день 6+
10:00 Саха сирэ 12+
10:15 Күнчээн 0+
10:30 Дойдум дьоно (Кэбээйи ТВ) 6+
11:00 Новости Саха 24 12+
11:15 Болбомото киинигэр 12+
11:30 Кэл, олох, сэхэр-гэһиэх 6+
12:30 Үчүгэйиэн бу сиргэ! 6+
13:30 Саха сирэ-Якутия 12+
14:00 Эфиргэ-саха радиота 6+
15:00 ТВ-спорт 6+
16:00 Олох үһүгүр 12+
17:00 Геван 6+
17:30 Букаа закона 6+
18:00 Саха сирэ 12+
18:15 ГУП ТЦТР. 20 лет спустя 6+
18:45 Күнчээн 0+
19:00 Якутия 12+
19:15 Арена событий 12+
19:30 Не пропустите главное 12+
20:30 Саха сирэ-Якутия 12+
21:00 Биһикчээн 0+
21:15 Ылаллылар 6+
21:45 «Сааскы кэми» бииргэ аабыт 0+
22:00 Үчүгэйиэн бу сиргэ! 6+
23:00 Саха сирэ-Якутия 12+
Четверг, 07 апреля
06:30 Дойдум дьоно (Майа ТВ) 6+
07:00 Саҥа күн-Новый день 6+
10:00 Саха сирэ 12+
10:15 Күнчээн 0+
10:30 Дойдум дьоно (Таатта ТВ) 6+
11:00 Новости Саха 24 12+
11:15 Арена событий 12+
11:30 Тыннаах дор-буон 6+
12:15 Будем вместе 6+
12:30 Үчүгэйиэн бу сиргэ! 6+
13:30 Саха сирэ 12+
14:00 Эфиргэ-саха радиота 6+
15:00 Навстречу Играм «Дети Азии» 6+
16:00 Не пропустите главное 12+
17:00 Дойдум дьоно (Бэрдыгэс ТВ) 6+
18:00 Саха сирэ 12+
18:15 Парламентский вестник 12+
18:45 Күнчээн 0+
19:00 Якутия 12+
19:15 Сахатранснефтегаз: С нами теплее! 12+
19:30 Аал-луук мас 6+
20:15 Будем вместе 6+
20:30 Саха сирэ-Якутия 12+
21:00 Биһикчээн 0+
21:15 Саха санаата 12+
22:00 Үчүгэйиэн бу сиргэ! 6+

Пятница, 08 апреля

06:30 Дойдум дьоно (Хотун Булүү ТВ) 6+
07:00 Саҥа күн-Новый день 6+
10:00 Саха сирэ 12+
10:15 Күнчээн 0+
10:30 Дойдум дьоно (Хотун Булүү ТВ) 6+
11:00 Новости Саха 24 12+
11:15 Болбомото киинигэр 12+
11:30 Т.О.К. 6+
12:30 Үчүгэйиэн бу сиргэ! 6+
13:30 Саха сирэ-Якутия 12+
14:00 Эфиргэ-саха радиота 6+
15:00 Навстречу Играм «Дети Азии» 6+
16:00 Олох үһүгүр 12+
17:00 Байанай 12+
17:30 Дойдум дьоно (Бэрдыгэс ТВ) 6+
18:00 Саха сирэ 12+
18:15 Парламентский вестник 12+
18:45 Күнчээн 0+
19:00 Якутия 12+
19:15 Сахатранснефтегаз: С нами теплее! 12+
19:30 Аал-луук мас 6+
20:15 Будем вместе 6+
20:30 Саха сирэ-Якутия 12+
21:00 Биһикчээн 0+
21:15 Саха санаата 12+
22:00 Үчүгэйиэн бу сиргэ! 6+
23:00 Саха сирэ-Якутия 12+
24:00 Дойдум дьоно (Таатта ТВ) 6+
11:00 Новости Саха 24 12+
11:15 Арена событий 12+
11:30 Тыннаах дор-буон 6+
12:15 Будем вместе 6+
12:30 Үчүгэйиэн бу сиргэ! 6+

Суббота, 09 апреля

07:00 Чэгиэн буол! 6+
07:15 Дойдум дьоно (Борообон ТВ) 6+
07:45 Дойдум дьоно (Нурба ТВ) 6+
08:15 Дойдум дьоно

17.00, 02.20, 03.05 Наедине со всеми 16+
18.00 Вечерние новости 18.45 Давай поженемся! 16+
21.00 Время
21.30 Т/с «Лестница в небеса» 16+
23.40 Вечерний Ургант 16+
00.15 Ночные новости
00.30 На ночь глядя 16+

Пятница, 8 апреля

05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00 Новости
09.10, 05.10 Контрольная закупка 12+
09.40 Женский журнал 12+
09.50 Жить здорово! 12+
10.55, 03.30 Модный приговор 12+
12.15, 19.50 Пусть говорят 16+
13.25 Таблетка 16+
13.55, 15.15, 02.35, 03.05 Время покажет 16+
16.00 Мужское / Женское 16+
17.00 Жди меня 16+
18.00 Вечерние новости 18.45 Человек и закон 16+
19.50 Поле чудес 16+
21.00 Время
21.30 Голос. Дети 12+
23.40 Вечерний Ургант 16+
00.30 Х/ф «Мистер Динамит. Восход Джеймса Брауна» 16+
02.45 Х/ф «Пена дней» 12+

Суббота, 9 апреля

06.00, 10.00, 12.00 Новости
06.10 Х/ф «Укрощение огня» 12+
08.00 Игрый, гармонь любимая! 12+
08.45 Смешарики. Новые приключения 0+
09.00 Умницы и умники 12+
09.45 Слово пастыря 12+
10.15 Смак 12+
10.45 Андрей Смоляков. Против течения 12+

Воскресенье, 10 апреля

05.40, 06.10 Наедине со всеми 16+
06.00, 10.00, 12.00 Новости
06.40 Х/ф «Укрощение огня» 12+
08.10 Армейский магазин 16+
08.45 Смешарики. ПИН-код 0+
08.55 Здоровье 16+
10.15 Непутевые заметки 12+
10.35 Пока все дома 12+
11.25 Фазенда 12+
12.15 Открытие Китая 12+
12.45 Гости по воскресеньям 12+
13.40 Достояние Республики 12+
15.35 Т/с «Обнимаем небо» 16+
18.45 Клуб Веселых и Находчивых 16+
21.00 Воскресное «Время» 12+
22.30 Что? Где? Когда? 12+
23.40 Х/ф «Валланцаска - ангелы зла» 18+
02.05 Х/ф «Зубная фея» 12+
04.00 Модный приговор 12+

Пятница, 08 апреля

06:30 Дойдум дьоно (Хотун Булүү ТВ) 6+
07:00 Саҥа күн-Новый день 6+
10:00 Саха сирэ 12+
10:15 Күнчээн 0+
10:30 Дойдум дьоно (Хотун Булүү ТВ) 6+
11:00 Новости Саха 24 12+
11:15 Болбомото киинигэр 12+
11:30 Кэл, олох, сэхэр-гэһиэх 6+
12:30 Үчүгэйиэн бу сиргэ! 6+
13:30 Саха сирэ-Якутия 12+
14:00 Эфиргэ-саха радиота 6+
15:00 ТВ-спорт 6+
16:00 Олох үһүгүр 12+
17:00 Геван 6+
17:30 Букаа закона 6+
18:00 Саха сирэ 12+
18:15 ГУП ТЦТР. 20 лет спустя 6+
18:45 Күнчээн 0+
19:00 Якутия 12+
19:15 Арена событий 12+
19:30 Не пропустите главное 12+
20:30 Саха сирэ-Якутия 12+
21:00 Биһикчээн 0+
21:15 Ылаллылар 6+
21:45 «Сааскы кэми» бииргэ аабыт 0+
22:00 Үчүгэйиэн бу сиргэ! 6+
23:00 Саха сирэ-Якутия 12+
Среда, 06 апреля
06:30 Дойдум дьоно (Сангаар ТВ) 6+
07:00 Саҥа күн-Новый день 6+
10:00 Саха сирэ 12+
10:15 Күнчээн 0+
10:30 Дойдум дьоно (Кэбээйи ТВ) 6+
11:00 Новости Саха 24 12+
11:15 Болбомото киинигэр 12+
11:30 Кэл, олох, сэхэр-гэһиэх 6+
12:30 Үчүгэйиэн бу сиргэ! 6+
13:30 Саха сирэ-Якутия 12+
14:00 Эфиргэ-саха радиота 6+
15:00 ТВ-спорт 6+
16:00 Олох үһүгүр 12+
17:00 Геван 6+
17:30 Букаа закона 6+
18:00 Саха сирэ 12+
18:15 ГУП ТЦТР. 20 лет спустя 6+
18:45 Күнчээн 0+
19:00 Якутия 12+
19:15 Арена событий 12+
19:30 Не пропустите главное 12+
20:30 Саха сирэ-Якутия 12+
21:00 Биһикчээн 0+
21:15 Ылаллылар 6+
21:45 «Сааскы кэми» бииргэ аабыт 0+
22:00 Үчүгэйиэн бу сиргэ! 6+
23:00 Саха сирэ-Якутия 12+
Четверг, 07 апреля
06:30 Дойдум дьоно (Майа ТВ) 6+
07:00 Саҥа күн-Новый день 6+
10:00 Саха сирэ 12+
10:15 Күнчээн 0+
10:30 Дойдум дьоно (Таатта ТВ) 6+
11:00 Новости Саха 24 12+
11:15 Арена событий 12+
11:30 Тыннаах дор-буон 6+
12:15 Будем вместе 6+
12:30 Үчүгэйиэн бу сиргэ! 6+
13:30 Саха сирэ 12+
14:00 Эфиргэ-саха радиота 6+
15:00 Навстречу Играм «Дети Азии» 6+
16:00 Не пропустите главное 12+
17:00 Дойдум дьоно (Нурба ТВ) 6+
17:30 Саха итэргэлэ 6+

12.10 Идеальный ремонт 12+
13.10 На 10 лет моложе 16+
14.00 Теория заговора 16+
15.00 Голос. Дети 12+
17.00 Кто хочет стать миллионером? 16+
18.00 Вечерние новости 18.10 Угадай мелодию 12+
18.50 Без страховки 16+
21.00 Время
21.20 Сегодня вечером 16+
23.00 Прожарка 18+
23.55 Х/ф «Молчание агняты» 18+
02.10 Х/ф «Мужество в бою» 12+
04.20 Модный приговор 12+

Воскресенье, 10 апреля

05.40, 06.10 Наедине со всеми 16+
06.00, 10.00, 12.00 Новости
06.40 Х/ф «Укрощение огня» 12+
08.10 Армейский магазин 16+
08.45 Смешарики. ПИН-код 0+
08.55 Здоровье 16+
10.15 Непутевые заметки 12+
10.35 Пока все дома 12+
11.25 Фазенда 12+
12.15 Открытие Китая 12+
12.45 Гости по воскресеньям 12+
13.40 Достояние Республики 12+
15.35 Т/с «Обнимаем небо» 16+
18.45 Клуб Веселых и Находчивых 16+
21.00 Воскресное «Время» 12+
22.30 Что? Где? Когда? 12+
23.40 Х/ф «Валланцаска - ангелы зла» 18+
02.05 Х/ф «Зубная фея» 12+
04.00 Модный приговор 12+

Воскресенье, 10 апреля

07:00 Чэгиэн буол! 6+
07:15 Дойдум дьоно (Таатта ТВ) 6+
07:45 Дойдум дьоно (Бэрдыгэс ТВ) 6+
08:15 Дойдум дьоно (Хотун Булүү ТВ) 6+
08:45 Т/с «Мужество в бою» 12+
09:15 Дойдум дьоно (Сунтаар ТВ) 6+
10:00 Полярная звезда 6+
10:45 Будем вместе 6+
11:00 Аал-луук мас 6+
11:45 Истинг илдьит 6+
12:30 Кэл, олох, сэхэр-гэһиэх! 6+
13:30 Якутия. День за днем 12+
14:15 Дойдум дьоно (Таатта ТВ) 6+
15:00 Күнчээн 0+
15:30 Хотугу сулус 6+
16:00 ТВ-Спорт 6+
17:00 Геван 6+
17:30 Дойдум дьоно (Панорама ТВ) 6+
17:45 Күнчээнгэ эбэр-дэ 0+
18:00 Истинг илдьит 6+
18:45 Дойдум дьоно (Сунтаар ТВ) 6+
19:00 Моя Якутия 12+
19:30 Тыннаах дор-буон 6+
20:15 Новости спорта 6+
20:30 Якутия. День за днем 12+
21:15 Сардаана 6+
21:45 Аал-луук мас 6+
22:15 Кун Өркөн 6+
Воскресенье, 10 апреля
07:00 Чэгиэн буол! 6+
07:15 Дойдум дьоно (Таатта ТВ) 6+
07:45 Дойдум дьоно (Бэрдыгэс ТВ) 6+
08:15 Дойдум дьоно (Хотун Булүү ТВ) 6+
08:45 Т/с «Мужество в бою» 12+
09:15 Дойдум дьоно (Сунтаар ТВ) 6+
10:00 Полярная звезда 6+
10:45 Будем вместе 6+
11:00 Аал-луук мас 6+
11:45 Истинг илдьит 6+
12:30 Кэл, олох, сэхэр-гэһиэх! 6+
13:30 Якутия. День за днем 12+
14:15 Дойдум дьоно (Кадр ТВ) 6+
15:00 Күнчээн 0+
15:30 Прогресс 6+
16:00 ТВ-Спорт 6+
17:00 Геван 6+
17:30 Сахатранснефтегаз: С нами теплее! 12+
17:45 Улан 6+
18:00 Истинг илдьит 6+
18:45 Идэбин таба тал 6+
19:00 Байанай 12+
19:30 Спорт-клуб 6+
20:15 # Советуем 12+
20:30 Саха сирэ. Күнтэн күн 12+
21:15 Кинозавод 12+
21:45 Мисс и Мистер Молодые-2016 6+
22:15 Ылаллылар 6+

РОССИЯ 1

Понедельник, 4 апреля

05.00, 09.15 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 17.50, 20.00 Вести
09.55 О самом главном 12+
11.35, 14.30, 17.30, 19.35 Вести-Москва
11.55 Т/с «Тайны следствия» 12+
14.50 Вести. Дежурная часть
15.00 Т/с «Без следа» 12+
18.15 Прямой эфир 16+
21.00 Т/с «Ленинград 46» 16+
22.55 Честный детектив 16+
23.55 Ночная смена 12+
Вторник, 5 апреля
05.00, 09.15 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 17.50, 20.00 Вести
09.55 О самом главном 12+
11.35, 14.30, 17.30, 19.35 Вести-Москва
11.55 Т/с «Тайны следствия» 12+
14.50 Вести. Дежурная часть
15.00 Т/с «Без следа» 12+
18.15 Прямой эфир 16+
21.00 Т/с «Ленинград 46» 16+
22.55 Честный детектив 16+
23.55 Ночная смена 12+
Среда, 6 апреля
05.00, 09.15 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 17.50, 20.00 Вести
09.55 О самом главном 12+
11.35, 14.30, 17.30, 19.35 Вести-Москва
11.55 Т/с «Тайны следствия» 12+
14.50 Вести. Дежурная часть
15.00 Т/с «Без следа» 12+
18.15 Прямой эфир 16+
21.00 Т/с «Ленинград 46» 16+
22.55 Честный детектив 16+
23.55 Ночная смена 12+
Четверг, 7 апреля
05.00, 09.15 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 17.50, 20.00 Вести
09.55 О самом главном 12+
11.35, 14.30, 17.30, 19.35 Вести-Москва
11.55 Т/с «Тайны следствия» 12+
14.50 Вести. Дежурная часть
15.00 Т/с «Без следа» 12+
18.15 Прямой эфир 16+
21.00 Т/с «Ленинград 46» 16+
22.55 Честный детектив 16+
23.55 Ночная смена 12+
Пятница, 8 апреля
05.00, 09.15 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 17.50, 20.00 Вести
09.55 О самом главном 12+
11.35, 14.30, 17.30, 19.35 Вести-Москва
11.55 Т/с «Тайны следствия» 12+
14.50 Вести. Дежурная часть
15.00 Т/с «Без следа» 12+
18.15 Прямой эфир 16+
21.00 Т/с «Ленинград 46» 16+
22.55 Честный детектив 16+
23.55 Ночная смена 12+

Вторник, 5 апреля

05.00, 09.15 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 17.50, 20.00 Вести
09.55 О самом главном 12+
11.35, 14.30, 17.30, 19.35 Вести-Москва
11.55 Т/с «Тайны следствия» 12+
14.50 Вести. Дежурная часть
15.00 Т/с «Без следа» 12+
18.15 Прямой эфир 16+
21.00 Т/с «Ленинград 46» 16+
22.55 Честный детектив 16+
23.55 Ночная смена 12+
Среда, 6 апреля
05.00, 09.15 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 17.50, 20.00 Вести
09.55 О самом главном 12+
11.35, 14.30, 17.30, 19.35 Вести-Москва
11.55 Т/с «Тайны следствия» 12+
14.50 Вести. Дежурная часть
15.00 Т/с «Без следа» 12+
18.15 Прямой эфир 16+
21.00 Т/с «Ленинград 46» 16+
22.55 Честный детектив 16+
23.55 Ночная смена 12+
Четверг, 7 апреля
05.00, 09.15 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 17.50, 20.00 Вести
09.55 О самом главном 12+
11.35, 14.30, 17.30, 19.35 Вести-Москва
11.55 Т/с «Тайны следствия» 12+
14.50 Вести. Дежурная часть
15.00 Т/с «Без следа» 12+
18.15 Прямой эфир 16+
21.00 Т/с «Ленинград 46» 16+
22.55 Честный детектив 16+
23.55 Ночная смена 12+
Пятница, 8 апреля
05.00, 09.15 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 17.50, 20.00 Вести
09.55 О самом главном 12+
11.35, 14.30, 17.30, 19.35 Вести-Москва
11.55 Т/с «Тайны следствия» 12+
14.50 Вести. Дежурная часть
15.00 Т/с «Без следа» 12+
18.15 Прямой эфир 16+
21.00 Т/с «Ленинград 46» 16+
22.55 Честный детектив 16+
23.55 Ночная смена 12+

Понедельник, 4 апреля

12.30 Ты можешь больше! 16+

**Информация
для читателей**

Необходимо создать «Личный кабинет» в Портале, для этого необходимо:
1. Открыть Единый портал государственных услуг (www.gosuslugi.ru).
2. Ввести свой номер сотового телефона (+79240000000), написать любой пароль и дождаться

ответственные услуги»;
3. Выбрать «Министерство внутренних дел»;
4. Появится «Список предоставляемых государственных услуг Министерством внутренних дел РФ»;
5. Выбрать необходимую Вам государственную услугу «Выдача лицензии гражданину РФ на приобретение оружия», «Выдача разрешения на хранение и носше-

12. Если на Вашем оружии отсутствует «Серия оружия», то пишете слово «Нет», а в дате выпуска «Текущий год».
13. Можно сканировать или сфотографировать все документы и прикрепить к заявлению, или просто поставить галочки в квадратах «Обязуюсь предоставить документы»;
14. И отправить заявле-

ПАМЯТКА ПО РЕГИСТРАЦИИ И ДАЛЬНЕЙШЕЙ РАБОТЕ НА ЕПГУ

СМС-сообщения с кодом.
3. Ввести полученный код, это подтвердит, что Вы действительно вводите свои данные в номер вашего сотового телефона.
4. Затем вновь вводите любой Ваш код, а затем повторяете его (Вы открыли свой личный кабинет).
Войдя в личный кабинет, необходимо провести следующие действия:
1. Ввести свои фамилию, имя, отчество, дату рождения, место рождения, адрес регистрации, адрес проживания, паспортные данные, данные СНИЛС, данные ИНН и т.д.)
2. Дождаться СМС-сообщение «Проверка Ваших данных прошла успешно».
3. Необходимо «Подтвердить личность», для этого необходимо лично подойти в здание «Центр мои документы» (МФЦ), которое расположено в с. Намцы, по ул. И. Винокурова д. 10а.
После чего «Личный кабинет» создан полностью!!! И теперь можно подавать заявление.
Для подачи заявления:
1. Необходимо войти в Ваш «Личный кабинет»;
2. Выбрать «Государ-

ние охотничьего оружия» и т.п., что вам необходимо;
6. Для продления разрешения, под кнопкой «Получить услугу» имеются две графы: верхняя «Получить разрешение», нижняя «Продлить разрешение». БУДЬТЕ!
7. Нажать кнопку «Получить услугу»;
8. Появится страница с квадратиком, на котором стоит галочка, с надписью «использовать «ЭП», данную галочку необходимо убрать»;
9. Заполнить все графы по порядку. (Названия региона, района, села, улицы, подразделения можно без проблем найти по списку, набрав лишь первые несколько букв, названия всплывают сами);
10. В графе «Подразделение» выбрать «ЦЛРР МВД России по РС(Я)». Данные руководителя заполнять не надо;
11. Если вы имеете оружие, то в графах данные о лицензии обучающей организации и данных о вашем обучении, в графах «Серия» пишете слово «нет», в «Номере» лицензии цифру «0», в «Дата выдача», «Вчерашнюю дату»;

ние. При успешном заполнении появится надпись «с номером Вашего заявления, и что оно отправлено успешно».
ВНИМАНИЕ!!! Вид предоставляемой услуги и заявление должны быть выбраны и заполнены точно, в противном случае в рассмотрении данного заявления будет отказано до подачи корректного заявления.
Для рассмотрения заявления Вам необходимо лично явиться с оригиналами документов, если копии были прикреплены к поданному Вами заявлению с помощью сканера или фотоаппарата (если копии документов не прикреплялись к заявлению, то с оригиналами, предоставляются их копии).
При возникновении вопросов можно обратиться для консультации в «Центр мои документы» (МФЦ), где все подробно расскажут и помогут консультанты.
Также можете обратиться по телефону 8(41162)41-1-71 или лично в группу лицензионно-разрешительной работы ОМВД РФ по Намскому району кабинет №27, адрес с. Намцы, ул. Чернышевского, д. 36/1.

Книги — киһиэхэ

МАХТАЛБЫТ МУНУРА СУОХ!

«Махтал тылын тиэрдэһиптин баҕарабыт Нам улууһун саха уолаттарыгар. Кулун тутар 10 күнүгэр Дьокуускай куораттан икки кыра оҕолоох дьиэбитигэр айаннаан иһэн сарсыарда 5 чаас ааһыта Бүлүү куорат чугаһыгар хаарга түһэн турдахпытана хас да массына туора ааспака тохтоон хостуу сатаабытара да сатамматаҕа. Ол турдахпытана 7 чаас сағана Нам улууһун уолаттара Сунтаарга «Хаар Айанга» айаннаан иһэн тохтоон, биһиги туспутугар кыһаллан-мүһэллэн, хаарбытын хаһан хаста да холонон туран массынабытын хостоон көмөлөспүттэрэ. Кинилэр хара өгнөөх УАЗ «Хантер» уонна УАЗ «Белая ночь» микроавтобустаах этилэр. Массыналарыгар «Хаар Айан-2016» диэн наклейкалаахтара, махтал тылбыт кинилэргэ тийиһэҕэ диэн эрэнэбит. Үтүө санаалара, дьүүн сыйһаннара бэйэлэригэр сөөгү төгүлүнэн эргилинни диэн алгыбыт. Махталбыт мунура суох».

Интернет ситимигэр маньык иһитиннэри тахсыбыта балайда буолла, хомойуох иһин, суруйбут дьон ааттарын эпэ-тэҕтэр. Оттон бу кыра оҕолоох дьону тонугуттан-хатыыттан өрүһүйбүт Нам уолаттарын туһунан сураһан кимнээҕин чуолкайдаатыбыт. Кыһалҕа түбэспит дьонно Андрей Собакин, Михаил Бурнашев, Иван Колесов, Семен Игнатьев уонна Гаврил Мальцев көмөлөспүттэрэ билиннэ, онон кинилэргэ ити дьон махталларын аадырыстыбыт, онуоха эбии өссө төгүл улууспут аатын үтүө өтүнэн чингэппиттэригэр бэйэбит махтаныабын.

Бэйэ информ.

ЫҤЫРЭХ ТЫЛЛАР

Күндү доҕорбутун, дьүүгэбитин, Нам салиэнньэтин «Чэчир» детсад сэбиэдиссэйэ **ИРИНА ВАСИЛЬЕВНА ОХЛОПКОВАНЫ** төрөөбүт күнүгүнэн истинник эбэрдэлиибит!
Эн тэрилтэбэр аптарыгыаттаах салайааччы, айымнылаах үлэһит буоларгынан, сэлиэнньэн олоҕор актыыбынайдык үлэлэһэргинэн кизн туттабыт. Эйэбэс, сайаҕас киһибитин, Эйигин, олус таптыбыт, күндүтүк саныбыт. Дьиэ кэргэнгэр, олоххор бары үчүгэйи баҕарабыт. Доруобай буолун.

*Доботторун уонна учууталларын
А.И. Захарова, Е.И. Рыкунова*

Күндүтүк, истинник саныыр доҕорбутун **КИР ЕГОРОВИЧ АММОСОВЫ**, 55 сааскын туолбуккунан эбэрдэлиибит!

Оҕо сааспыттан биригэ үөрэнэн, эһмин дэһэн, кытыһа-хамыйах бырахсан, сааһырдарбыт даһаны күн бүгүнүгэр диэри күндүтүк санаһан, биригэ доҕордоһон сылдьарбытынан, Эһ курдук эрэллээх доҕордоохпутунан кизн туттабыт. Үчүгэйдик үлэһити-хамсыы сылдьаргынан астынабыт. Дьиэ кэргэнгэр, олоххор бары үтүөнү баҕарабыт.

*Улахан убаастабылы кытта доботторун
уонна учууталларын А.И. Захарова,
Е.И. Рыкунова*

РЕШЕНИЕ

30 марта 2016 года № 7

О регистрации кандидата на должность главы муниципального образования «Модутский наслег»

В связи с проведением досрочных выборов главы муниципального образования «Модутский наслег» избирательная комиссия муниципального образования «Модутский наслег» решает:

1. Зарегистрировать 30 марта 2016 года 16 ч. 10 мин. кандидата на должность главы муниципального образования «Модутский наслег» Макарова Владимира Ивановича, выдвигенца от местного политического совета Намского местного отделения Партии «Единая Россия».

2. Выдать Макарову Владимиру Ивановичу удостоверение о регистрации кандидата на должность главы муниципального образования «Модутский наслег».

3. Опубликовать настоящее решение в средствах массовой информации.

*Председатель избирательной комиссии
А.А. Ядрихинский
Секретарь избирательной комиссии
С.Н. Ядрихинская-Попова*

реклама

**Оптовые цены в розницу!
Успей купить!**

Сроки акции: с 01 по 17 апреля 2016

Сыр российский, «Витязь», 50%, 1 кг	299,9
Сырный продук, плавленный, «Сливочный», 45%, 1 кг	219,9
Напиток газированный, «СОСА-COLA», 2 л	95,9
Чай черный в пакетиках, «ЛИСМА», Заваркин, 25x1,5 г	29,9
Кофе растворимый «МАХИМ», 500 г	659,9
Масло сливочное, 72,5%	145,9
Майонез, «ОТТОГИ», Золотой, 500 г	109,9
Горошек «SOLVITA», зеленый, 500гр	42,9
Говядина тушеная «Курганская», Пригожино, Оранж, 500 г	69,9
Говядина тушеная «Бурятмяспром» 338 г	119,9
Сайра консервированная «МЕДВЕЖЬЕ ПОБЕРЕЖЬЕ» натуральная, 245 г	49,9
Цыплята бройлера «ЗОЛОТАЯ РЯБА» 1 кг	123,9

Сроки акции: с 01 по 30 апреля 2016

219⁹⁰ ЛУЧШАЯ ЦЕНА!
КРУПА РИС «Мария-Ра» Круглозерный, 3 кг

79⁹⁰ ЛУЧШАЯ ЦЕНА!
МАСЛО ПОДСОЛНЕЧНОЕ «Светлица» Нерафинированное, 0,9 л

Организатор акции: ООО «Альфапрод». Адрес: с. Намцы, ул. Чернышевского, д. 55/1. Магазин «Айгуль»

